№ 159 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 11 — 1905 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 11 № 159

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».
Pour Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամէն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ժողովրդական վարչութիւն. Վերջին տեղեկութիւններ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մեր առաջին քայլը. Բարեգործների ուշադրութեան. Նամակ Կարսից. Ներքին լուրեր—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Տասն օր աւերակներում.

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Օգոստոսի 1-ի Բարձրագոյն Ուկազը, տալով հայ-լուսաւորչական հոգևորականութեան լայն լուսաւորական գործունէութեան բոլոր միջոցները, յօգուտ հայ ժողովրդի, նուիրագործեց մի և նոյն ժամանակ հայոց եկեղեցու մի դարևոր իրաւունքը, այն է ծխական ժողովրդի մասնակցութեան իրաւունքը՝ եկեղեցուն պատկանող բոլոր գոյքերի տնօրէնութեան և կարգադրութեան մէջ։

Ծխական ժողովրդի այդ իրաւունքի գործադրութիւնը ապահովելու համար հրամայված է այժմ իսկ գործադրութեան մէջ մտցնել Կովկասի Փոխարքայի կազմած ժամանակաւոր կանօնները։

Մենք դեռ ծանօթ չենք այդ կանօնների էութեան և բովանդակութեան հետ, որովհետև դեռ նրանք հրատարակված չեն, բայց որովհետև այդ կանօնները, յամենայն դէպս, ժամանակաւոր են, որովհետև Փոխարքային հրամայված է անյապաղ մշակել և կազմել բուն կանօնադրութիւնը, որ պէտք է մի անգամ ընդ միշտ որոշէ եկեղեցական գոյքերի, կալուածների կառավարութեան եղանակը, ծխական ժողովրդի լայն մասնակցութեամբ, անհրաժեշտ է ուրեմն, որ այժմ իսկ մենք մտածենք և յայտնենք մեր կարծիքներն ու ենթադրութիւնները այդ կանօնադրութեան մասին, այն է հարկաւոր նիւթերը մատակարարենք նրա բազմակողմանի քննութեան և մշակման համար։

Եւ ամենից առաջ հարկաւոր է միջնորդել, որ գործող օրէնսդրութեան այն տրամադրութիւնները, որոնք հակառակ են հայոց եկեղեցու աւանդական կարգերին և ոգուն, գլխաւորապէս եկեղեցական անձանց պաշտօնավարութեան վերաբերմամբ, փոխվեն և համաձայնեցնվեն այդ ոգու հետ։ Օրինակ, հայոց եկեղեցու օրէնքներով, թեմակալ առաջնորդները, յաջորդները ընտրվում են ժողովրդի ձեռքով և ապա հաստատվում իրանց պաշտօնի մէջ։ 1836 թ. Պօլօժէնիեան փոխել է այդ կանօնը և առաջնորդները ոչ թէ ընտրվում են ժողովրդի կողմից, ինչպէս քահանաներն են ընտրվում, ինչպէս ընտրվում են այժմ Թիւրքիայում և Պարսկաստանում, այլ նրանք առաջարկվում են ուղղակի կաթողիկոսից Կայսերական հաստատութեան։ Աւելի արդար և նպատակայարմար կը լինէր, եթէ, համաձայն եկեղեցու կանօններին, թեմի ժողովուրդը ինքն ընտրէր երկու առաջնորդացուներ և կաթողիկոսն այդ երկուսին առաջարկէր Կայսեր ի հաստատութիւն։

Առաջնորդների ընտրութեան հարցը արծարծել է և Էջմիածնի «Արարատ» ամսագիրը և այդ հանգամանքը ցոյց է տալիս, որ այդ հարցը միանգամայն հասունացած է և այլ ևս չէ կարելի յետաձգել նրա իրագործումը, մանաւանդ որ նա ամենևին հակառակ չէ կարող համարվել պետական գործող օրէնքների տրամադրութեան ևս։

Քանի որ եկեղեցական գոյքերի և կալուածների վարչութիւնը պէտք է լինի եկեղեցական-ժողովրդական և առաջնորդները, իբրև թեմի ղեկավարները եկեղեցական գործերում, պէտք է վերահսկողների և անմիջական տնօրինողների դեր կատարեն, արդարացի կը լինէր, որ այդ պաշտօնեաներն ևս ընտրողական լինեն։ Մնում է այնուհետև մտածել, թէ ինչպիսի կանօնադրութիւն մշակել, որ ծխական ժողովրդին տայ իրական, փաստական մասնակցութեան և ոչ լոկ ձևական իրաւունք, որ նա կարողանայ իրապէս լինել եկեղեցու գոյքերի և կալուածների անմիջական տնօրինողը ու կարգադրիչը, թոյլ չը տալով հոգևորականութեան բացառիկ միջամտութիւնը և կարգադրութիւնը։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երէկ քաղաքում տարածվեց մի տխուր լուր, որ իբր Շուշու գաւառում եղել է յարձակումն թուրքերի կողմից հայերի վրա և առաջ են եկել արիւնահեղ ընդհարումներ։

Շուշու առաջնորդ Աշոտ եպիսկոպոսը հեռագրել է Վեհափառ Կաթողիկոսին, Շուշուց, երեքշաբթի, օգոստոսի 9-ին, երեկոյեան 8 ժ. և 16 ր.։

«Բազմահազար մահմեդական հեծեալներ շարժվեցին Խաչէնի վրա, ուր, ինչպէս ասում են, կոտորած է հայերի և թուրքերի մէջ։ Այդ մասին ես հաղորդեցի Կովկասի Փոխարքայի օգնական Մալամային, խնդրելով շուտափոյթ ձեռնարկել միջոցների՝ կոտորածը դադարեցնելու»։

Սեօս եպիսկոպոս

—

Մի այլ հեռագիր, ստորագրված Ա. Մէլիք-Ղարագէօզեանից, և ուղղված Վեհափառ Կաթողիկոսին ու Թիֆլիսի քաղաքագլուխ Վէրմիշեանին, յայտնում է, որ 3000 թուրք ձիաւորներ, զինված, հաւաքվել են Աղդամում, որ Շուշի քաղաքում սպանութիւններ կան և շատ յուզիչ դրութիւն է, պէտք կայ անմիջական օգնութեան։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԸ

II

Անցեալ անգամ արծարծեցի մի քանի խնդիրներ մեր առաջին քայլին վերաբերեալ՝ առանց մանրամասնութիւնների մէջ մտնելու, թէ ես կարծիքով մեր Ուսումնարանական յանձնաժողովը ինչպէս պէտք է ձեռնարկէր մեր կրթական գործի կազմակերպութեանը։ Նրա անելիքը առժամանակ երեք բան է. կանոնադրութեան, ծրագրի և մատակարարութեան վերաբերեալ հիմնական կէտերի մշակումը *), Առաջարկեցի՝ ի նկատի ունենալով մանաւանդ առաջին երկու կէտերի ծանրակշիռ նշանակութիւնը ապագայի համար՝ չը շտապել, 1—2 ամիս ուշ վերաբանալ մեր ուսումնարանները, բայց խելացի, առողջ հիմունքների վրա դրված։ Եւրօպական մի քանի մեծ ու մի քանի էլ փոքր (Շվէյցարիա, աւելի հետաքրքրական Բելգիան և Շվէդ-Նորվէգիա) երկրների ժողովրդական ուսումնարանների նորագոյն ծրագիրները կարելի էր ստանալ 3—4 շաբթվայ ընթացքում։ Մինչ այդ՝ Յանձնաժողովը կը պատրաստէր կանօնադրութեան ու մատակարարութեան, ինչպէս նաև ուսուցչական խմբեր պատրաստելու կարևոր խնդրով։

Վեհափառ Կաթողիկոսը լիազօրութիւն է տուել տեսուչներ և ուսուցիչներ հրաւիրել Յանձնաժողովին աջակցելու համար։ Այդ անպայման պէտք է, քանի որ Յանձնաժողովի մէջ մասնագէտ մանկավարժների անուններ չը տեսանք։ Այո, կան մի քանի բանիմաց անձեր, որ կամ հիմա կամ անցեալում վարել են մեր միջնակարգ դպրոցներում ուսուցչի կամ տեսչի պաշտօններ, բայց այդ բաւական չէ։ Մեր կանօնադրութիւնների ու ծրագիրների չարն ու բարին փորձով ճանաչել են այն ուսուցիչներն ու տեսուչները, որոնք գործել են

*) Կազմակերպութեան կարևոր խնդիրներից մէկն էլ այն է, թէ մեր գիւղական ու քաղաքային ուսումնարանները, մեր դպրոցներն ու ճեմարանը մի ընդհանուր սիստէմի մէջ պէտք է մտնեն, թէ՞ ինքնուրոյն կեանք ունենան։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏԱՍՆ ՕՐ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒՄ

VIII

Կրկնում եմ, շատ հաճելի է Անիի մէջ մի քանի օրով ապրելը։ Բայց աւելի երկար ժամանակ նստելու համար արդէն պէտք են մի քանի առաքինութիւններ, որ ժամանակակից բոլոր մարդկանց մէջ չէք գտնի.—համբերատարութիւն, զրկանքների հետ հաշտվել, սովորութիւններից շատերը մոռանալ։ Մարտիրոսական յատկութիւններ, ինչպէս տեսնում էք։

Որքան էլ առատ վարձատրող են գեղանի հնութիւնները, անթառամ բնութիւնը, որքան էլ Միքայէլ վարդապետի վանական կառավարութիւնը ջանքեր է գործադրում նախատեսելու հիւրերի ցանկութիւնները, պակասեցնելու անյարմարութիւնները, բայց Անին վերջի վերջոյ գիւղ էլ չէ, ամայութեան և մահվան մի հեռաւոր, մոռացված անկիւն է։ Քաղաքների կեանքը ներկայումս այնքան զարգացել է, այնքան բազմատեսակ պահանջների մէջ է փաթաթել մարդուն, որ դժուար է երևակայել մարդն ու պահանջները միմեանցից զատված։

Արդէօք ժամանակակից քաղաքացուն կը գոհացնէ նոյն իսկ այն դրախտը, որ երևակայում էր հին մարդը։—Հազիւ թէ։ Հազիւ թէ այժմ քաղաքացուն հրապուրէ փափկութեան դրախտը առանց տրամվայների, տելէֆօնների, երկաթուղիների, առանց բազմամարդ խանութների։ Եւ ահա այսպիսի մի ժամանակ Անիի հիւրատան մի սենեակում ապրում է մի ամբողջ ընտանիք։ Թէ և ես գիտեմ այդ, բայց և այնպէս զարմացայ, տեսնելով բակում խաղացող երկու երեխաներին։

Պրօֆէսօր Մառի երեխաներն են։ Այստեղ է և նրանց մայրը, տիկին Ալէքսանդրան։ Յարգելի տիկինը այս ամառ չէ կամեցել բաժանվել իր ամուսնուց, եկել է, որ միասին վայելէ Անիի խղճուկ կեանքը, միասին տագնապի պեղումների անձուկ շահերով։ Մայրաքաղաքում ապրած տիկինը ամիսներով ապրում է ճգնաւորի պէս, զուրկ ծանօթ շրջաններից, հասարակական տեղերից, զուարճութիւններից, վերջապէս կարգին ուտելու, հագնվելու, լուացվելու հնարաւորութիւնից անգամ։

Սակայն տիկինը չէ գանգատվում, գոհ է, որովհետև առանց զբաղմունքի չէ, Անիի գործ, մարդասիրական գեղեցիկ գործ։ Նրա ամուսինը պրպտում է հնութիւնը, բաց է անում հնութեան ցաւերը, իսկ նա ինքը ապրող մարդկութեան ցաւերի հետ գործ ունի։ Եւ որքան ցաւեր։

Տիկին Մառ շրջականերում վայելում է «հէքիմի» հռչակ։

Բայց նա բժշկուհի չէ, դիպլօմ առած, արտօնված բժշկուհի։ Նա բաւական ծանօթութիւն ունի բժշկականութեան հետ, բերել է իր հետ անսպառ դեղատուն, լսում է ցաւ ունեցողներին, աշխատում է ամոքել նրանց տառապանքները իր ձեռքի տակ եղած դեղերով, իսկ ծանր դէպքերում խորհուրդ է տալիս դիմել բժիշկներին։

Դեղերը, խորհուրդները նա, ի հարկէ, ձրի է տալիս։ Եւ նրա դռների առջև ամեն օր խմբվում է ցաւագար բազմութիւնը։ Գալիս են ամեն կողմից։ Մեծ ու ընդարձակ է անօգնական, բոլորովին մոռացված գաւառը և խեղճ ժողովուրդը վազում է դէպի տիկին Մառի բնակարանը, ինչպէս ուխտաւորների հօտը վազում է դէպի ուխտ։

Մի ամուսինը մեռած իրականութեան վրա, միւս ամուսինը՝ կենդանի իրականութեան վրա։ Գ. Մառը մացրեց ինձ հին աշխարհի մէջ, տիկին Մառը տարաւ ինձ մեր ժամանակակից կեանքի մէջ և ես, նրա շնորհիւ, կարող եմ ընդհատել հնութեան մասին ճառող խօսքս, ընթերցողին տանել այսօրվայ մարդկութեան մօտ։

Ցաւը ազգութիւն ու հասակ չէ ճանաչում։ Նրա հաւաքած, այստեղ փշած խմբերի մէջ կան Շիրակի բոլոր լեզուները, բոլոր սեռերն ու հասակները։ Հայ, թուրք, քուրդ, եզիդի։ Երեխաներ, ծերեր, կանայք ու տղամարդիկ։ Ամենքը թարգմանի միջոցով են խօսում։ Եւ բաւական է մի օր, երկու օր լսել այդ պատմութիւնները, որպէս զի զարհուրելով տեսնես թէ ինչ տառապանքների, ինչ այլասերման է մատնված մի ամբողջ ժողովուրդ։ Տեսնում ես մանաւանդ, որ այդ միապաղաղ բազմութիւնը կատարելապէս մի և նոյն է աղէտի առաջ։ Հասկացողութիւնների ոչ մի տարբերութիւն։ Մի և նոյն ագիտութիւնը, մի և նոյն անմաքրութիւնը, մի և նոյն սրբերը, բժշկական միջոցները ամենքի համար։

Զարմանում ենք թէ հայ ժողովուրդը կուլտուրական առաւելութիւններ ունի իրան շրջապատող ժողովրդների մէջ։ Ո՞ւր է այդ առաւելութիւնը այս դէպքում։ Տիկին Մառը ձեզ կասէ, որ ամենքը մի և նոյն են, ամենքը միանման տապալված են ագիտութեան սև կաթսայի մէջ։ Գալիս է ազգաբնակութեան գլխաւոր մաս կազմող, անտեսական կարևոր դեր կատարող հայը, գալիս է և թուրք, մոռացված, յուսահատ աղքատ ու անպաշտպան եզիդին։ Նայում ես երկուսին—ոչ մի տարբերութիւն։ Ղօրավոնք հայ գիւղում մի մայր խնդրում էր տիկին Մառին բժշկել իր փոքրիկ երեխային։ Դա արդէն գերեզմանի բնակիչ դրված մի փոքրիկ էր, ուռած փորով, հողի գոյնով, կիսամեռ ու բորոտ, աբեղակի տակ, փոշիների մէջ։ Հիւանդ այդպէս և ամբողջովին կեղտի մէջ թաթախված։ Եւ սակայն այդ գիւղի առջևով անցնում է Ախուրեանի պէս մի գետ։ Ձեռքով կարելի է այնտեղից ջուր վերցնել և լուացվել…

Դժբաղդութիւնը ծով է կազմում և ժողովուրդը խեղդվում է նրա մէջ։ Սա նոր մի գիւտ չէ։ Անթիւ անգամ գրվել է այս մասին, և գրողները մեծ մասամբ եղել են իրանք, բժիշկները։

Բայց ի՞նչ կարելի է անել։ Մի՞թէ մարդասիրութեան ինքնօգնութեան մեր այս մեծագործ դարում անհաւատալի բան պիտի համարվի այդ տառապող մարդկութեան գոնէ ժամանակ առ ժամանակ օգնութեան գնալ։

Այս ճանապարհորդական յուշերի մէջ ես չեմ ուզում դարձնել բանակռիւ սկսել մեր բժիշկների հետ։ Եւ անօգուտ էլ է այսպիսի մի բան։ Միմեանց նորութիւն չը պիտի կարողանանք ասել։ Մենք ուզում ենք, որ բժիշկներն լինեն մեր դժբաղդ գաւառներում, իսկ բժիշկները ասում են, թէ դա միամիտ ցանկութիւն է, որովհետև բժիշկին հարկաւոր են կեանքի լաւ պայմաններ, յարմարութիւններ։ Հաշտեցնել այս հակադրութիւնները հազիւ թէ երբ և իցէ կարելի լինի։

Ուրեմն ի՞նչ։ Լաւ։ Ո՛չ։ Մենք, գրողներս, այնուամենայնիւ, չենք լռի։ Բժշկական այցելութիւնները անհրաժեշտ են—դա կը մնայ մի անհերքելի ճշմարտութիւն։ Սիֆիլիսը նոյն իսկ քրդական գիւղերում էլ բոյն է հիւսել։ Մանաւանդ սաստիկ տարածված է աչքացաւը։ Քանի՜ քանիսներն են գալիս տիկին Մառի մօտ։ Քանի՜ քանիսներին ենք տեսել արդէն բոլորովին սպիտակած աչքերով։ Երեխաներ, կանայք, արդէն կէս-կոյր, քայլում են անվստահութեամբ, կողմնակի օգնութեան են կարօտ, որ գտնեն դուռը…

Դուք գրում էք, հայ բժիշկներ։ Բայց համոզված եղէք, որ միայն գրելով չէք փրկի

ժողովրդական-ծխական ուսումնարաններում։ Ա՛յս մարդիկ խօսք ունեն. նրանց պէտք է լըսեն, եթէ ուզում են մեր ուսումնարանները դարձեալ այնպիսի հանգամանքների մէջ չը դնել, որ նրանք կաշկանդված մնային բազմաթիւ ծանր շղթաներով։ Այս տողերը գրում է ժողովրդական ուսումնարանների մի նախկին ուսուցիչ ու տեսուչ, որ մաքառելով այդ խոչնդոտների դէմ տեսել ու զգացել է նրանց շատ անգամ անյաղթելի ուժերը։

Ինչ վերաբերում է ուսուցիչներ պատրաստելու խնդրին, հիմա Ճեմարանն ու Ներսիսեան դպրոցը արդէն հնարաւորութիւն կունենան 1—3 ամսայ դասընթացներով ուսուցչանոց—վարժոցներ կազմակերպելու, իսկ անմիջական պահանջը լցուցանելու համար առաջարկեցի առ ժամանակ մի շարք օրինակելի դասեր կազմակերպել մինչև ուսումնարանների բացման օրը շարունակելու համար։ 1½—2 ամսվայ ընթացքում կարելի էր աւանդել դասաւանդութեան հիմնական սկզբունքները օրինակելի դասերով և ապա սկսել փորձնական դասերը։ Կովկասում ու Թիւրքիայում արած փորձերից գիտեմ, որ այդպիսի պարապմունքները բաւական լաւ արդիւնք են առաջացնում։ Դեռ հիմա էլ երբ նախկին պաշտօնակիցներիս հետ այս մասին խօսք է լինում, ասում են, որ այս փորձնական դասերը անջնջելի են մնացել իրանց յիշողութեան մէջ, որ նրանք յեղաշրջել են իրանց մանկավարժական գաղափարները, դասաւանդութեան ընդունված մեքենայական եղանակները և մի թարմ հարցասիրութեան աղբիւր դարձել իրանց հետագայ գործունէութեան ընթացքում։

Ժողովրդի հիմա աւելի ևս բուռն կերպով արտայայտվող ուսման ծարաւին որոշ չափով յագուրդ տալու համար մեր նախկին միջոցները բաւարար չեն լինի. պէտք է մտածել նաև տեղական Նպաստամատոյց բարեգործական ընկերութեանց կազմակերպութեան մասին։ Այս միջոցով եւրոպական մի քանի մանր ու խոշոր երկրներում ահագին զարկ է տրվում ժողովրդի կրթական գործին։

Յ. Տէր-Միրաքեան

ԲԱՐԵԳՈՐԾՆԵՐԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆԸ

Շրջելով Շարուրի և Նախիջևանի գաւառներում թուրքական բարբարոսութիւններին ենթարկված և կողոպտված ու աւերված հայաբնակ գիւղերում նկատեցինք շտապ օգնութեան անհրաժեշտութիւնը մի քանի պարագաներում, որոնց վրա կուզէի դարձնել հայ բարեգործների կամ նուիրաբերողների ուշադրութիւնը։

Որքան մենք հետևեցինք, տեսանք, որ կորուստ ասելով հասկանում են այն՝ ինչ որ աւարառու թուրքը պատրաստ գտել է հայի տանը և տարել, իսկ այն ահագին կորուստները, որոնք առաջացել են դաշտային մշակութիւնից և սրանից յետոյ էլ առաջանալու են, միանգամայն մոռացված է։

Շատ տեղերում մասամբ չը ջրելուց և չը խնամելուց, մասամբ էլ ուտեցնելուց և ոտնատակուց փչացել է հայ գիւղացու դաշտային բերքի մեծ մասը։ Շատ տեղերում բանջարաբոստանը բոլորովին չէ մնացել. չէ մնացել նաև չալթուկ. ցորենի արտերը նոյնպէս որոշ չափով ոչնչացել են։ Ինչ որ ոչնչացել է արդէն ոչնչացել է, հարկաւոր է գոնէ մնացածը հայ գիւղացու ձեռքը հասցնել։ Ներկայ րոպէին շատ հայեր իրանց հասուն արտերը՝ գործիքներ և լծկաններ չունենալու պատճառով, տալիս են իրանց կողոպտող, թալանող թուրքին կիսաբար հնձելու և կալսելու. այժմեան հանգամանքներում եթէ բերքի քառորդն էլ ստացվի մեծ փառք է։ Եթէ ուզում էք մեր գիւղացուն օգնած լինել, տանք հնձելու և կալսելու գործիքներ և լծկաններ, մանաւանդ որ այս տարի առատ բերք կայ և շատ տեղերում հայ գիւղացին կանգնած իր հասկերով լի արտի մէջ բէջարելու անկարողութիւնից վիզը ծռել է։ Իսկ հեշտութեամբ կիսաբար թուրքին տալ դժուարանում է, մանաւանդ իր դահիճ թուրքին։

Այս տարի, ինչպէս ասացինք, բերքի կողմից առատ տարի է. խաղողի բերքը նոյնպէս առատութիւն է խոստանում. տեղ տեղ մեծ առատութիւն, թէև ժամանակին չը ջրելուց սպասած բերքը, յամենայն դէպս, որոշ չափով նուազել է։ Շուտով կը գայ այգեկութի ժամանակը, գիւղացին իր խաղողը կամ չիրեն ամանելու համար կարասների կարիք կունենայ։ Այս դէպքում, երբ իր ունեցած կարասների վրա նոր կարասներ պիտի աւելացնէր, նա այսօր զրկված է իր ունեցած կարասներից անգամ։ Այն բոլորը ինչ որ հնարաւոր է եղել տանելու և պէտքական է եղել, տարվել է, իսկ մնացածը թուրք խուժանի քանդող, աւերող ձեռքով կամ այրվել է և կամ կոտրատվել, փշրվել։ Շարուրի գաւառի Ալաքլու և Վարմազիար գիւղերում հարիւրաւոր կարասներ՝ մինչև վերջին հատը տարված էին այս և այն բակում։ Այդ բանը տեսանք նաև Նախիջևանի Հաջիվար և այլ գիւղերում։ Խաղողը բաց մայա և հարկաւոր ամաններ ամանելու համար։ Ուզում ենք օգնած լինել այգիներ ունեցող թալանված հայ գիւղացուն, տանք նըրան կարասներ, այլապէս նրա առատ բերքը ջուր կը դառնայ։ Երևանի գաւառում կարելի է ձեռք բերել կարասներ Իւվա գիւղում։ Նախիջևանի գաւառում չը գիտենք այդպիսին, թէև անշուշտ կը լինի նաև այնտեղ։

Կայ նաև մի անհրաժեշտ օգնութեան տեղ։ Թալանված բոլոր գիւղերը, անխտիր, զուրկ են դռներից և լուսամուտներից։ Թուրք խուժանը տարել է, բոլոր փայտեղէն իրերը նաև դռները և լուսամուտները։ Շուտով ցրտերը կսկսվեն. այլ ևս անկարելի կը լինի ապրել դռներից և լուսամուտներից զուրկ խարաբաների մէջ։ Ուզում ենք օգնած լինել անաւէր հայ գիւղացուն տանք նրան դուռ, լուսամուտ կամ նրանց նիւթը՝ փայտ, տախտակ և այլն։

Տալու ենք, տանք քանի ուշ չէ, քանի բանը բանից չէ անցել։

Ա—Դօ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՐՍԻՑ

Օգոստոսի 8-ին

Հնչեց այն ցանկալի ժամը, որին անհամբեր սպասում էր երկար զրկանքներից յետոյ բազմաչարչար հայութիւնը...

Որքա՜ն, յոյս, ակնկալութիւններ են թագնված մի խօսքի մէջ «վերադարձնում են». որպիսի դիւթիչ գոյներով է ներկայանում ամենի երևակայութեան մէջ մօտակայ ապագայի հեռանկարը։ Մի՞թէ սա արդարադատութեան մի փառահեղ յաղթանակ չէր, մի՞թէ սա չէ ապացուցանում այն տարրական՝ ժողովրդական առածի ձևակերպութիւն ստացած ակսիօմական ճշմարտութիւնը՝ «արդարութիւնն անյաղթելի է»։

Հայ ժողովուրդը չարչարվեց, վաստակեց, բայց և ապրեց, որովհետև՝ ինչպէս ասում է մեծ բանաստեղծը՝ «մեռնելու չէ սերմն արդար»։ Եւ երկարատև սպասողական դրութիւնն յաջորդեց գահի բարձունքից այն վեհ խօսքին, որ հոծ, ելէկտրականացած բազմութեան վրայից հեռդհեռէ անցաւ վերջին շարքերին՝ ազէտ, հարստահարված գիւղական ամբոխին։

Ցնցվեց, զգաստացաւ, շարժվեց այն մասսան, դիմեց—ինչպէս միշտ—իր թէ անհատական և թէ ազգային կեանքում պատահած վշտի և խնդութեան միակ ընկերին՝ գինու բաժակին և օրհնեց գոհունակութեան անհուն բերկրանքով Կայսերական արդարադատ վճիռը, և երկա՜ր-երկա՜ր հնչում էին փողոցներում «կեցցէները»։

Մեզանում էլ կիրակի, ամսիս 7-ին հանդիսաւոր պատարագից յետոյ,—որի ժամանակ տեղիս յաջորդ Մամբրէ վարդապետը ըստ առաւելի պատշաճի քարոզ խօսեց,—գոհաբանական մաղթանք կատարվեց, որին ներկայ էր իշխանութեան կողմից քաղաքիս պ. ոստիկանապետը, մաղթանքից յետոյ պ. ոստիկանապետը՝ շնորհաւորելով տեղական ինտելիգենցիային և մի քիչ զրուցելով առօրեայ հարցերի մասին՝ հայր-սուրբի հետ միասին գնացին պ. նահանգապետի մօտ՝ շնորհակալութիւն յայտնելու։

Ժողովրդի ոգևորութիւնը կատարեալ էր։

Բ. Թորոյենեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ամենայն հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսը երէկ, օգոստոսի 10-ին, ժամը 3 և 50 րոպէին մեկնեց Թիֆլիսից Էջմիածին։ Վեհափառին ճանապարհ դնելու համար Թիֆլիսի կայարանն էին եկել փոխ-նահանգապետը, քաղաքագլուխը, ոստիկանապետը և ինտելիգենցիայի մի խումբ։ Վեհափառին ուղեկցում էին Գարեգին արքեպիսկոպոս Սաթունեան, Յուսիկ և Մուրադբէգեան վարդապետները։

—

Կովկասի Փոխարքան հնարաւոր դատեց թոյլատրել Կովկասի այն գիւղական համայնքներին, որոնք այս կամ այն պատճառով զրկված են գիւղապետներ և «նրանց օգնականներ» ընտրելու իրաւունքից, այժմ վերադարձնել այդ իրաւունքը, վերահաստատելով այդ պաշտօնների համար գոյութիւն ունեցող ընտրողական կարգերը։ Մինչև վերջին ժամանակներս այդ իրաւունքներից զրկված էին՝ Դաղստանի շրջանում գիւղական 1 հասարակութիւն, Կարսի շրջանում—9, Զաքաթալայի շրջանամասում—7 և Սուխումի շրջանամասում—2։

—

Կովկասի զօրքերի ընդհանուր հրամանատարը հրամայել է անյապաղ Թիւնէթ ուղարկել երկու էսկադրոն դրագուն՝ օգնելու քաղաքացիական մասի վարչութեանը կարգի պահպանման գործում։

—

Թիֆլիսում մտադրութիւն կայ հիմնել ֆօնդերի և ապրանքների բորսա. այդ առթիվ արդէն մշակված են ծրագիրներ ու նախագծեր, որոնք արդէն ուղարկված են Պետերբուրգ՝ ֆինանսների մինիստրութեան քննութեան հաստատութեան։

—

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը, ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի լրագիրները, բացարձակ հերքում է այն լուրը, որ իբր թէ միջնակարգ դպրոցներում այս տարի որոշ փոփոխութիւններ են տեղի ունենալու։ Այս լուրը սխալ է և այս տարի Ռուսաստանի բոլոր միջնակարգ դպրոցները մնալու են նոյնը, ինչ առաջ էին։

—

ժողովուրդը այլասեռումից, ապառումից։ Հարկաւոր է ոչ միայն քարոզ, այլ գործ։ Ձեր քարոզները շա՜տ կարդացողներ ունեն Շիրակի կորած գիւղերում։ Եւ արդեօք գրքերի ու քարոզների միջոցով կարելի՞ է արմատախիլ անել տրախոմա, սիֆիլիս, քոս հիւանդութիւնները։ Ժողովուրդը հիւծվում, մաշվում է գլխաւորապէս այն տեսակ ախտերից, որոնք բժշկի անմիջական ներկայութիւնն են պահանջում։

Երբ բժիշկները սկսում են արդարացնել իրանց, թէ ինչու չեն գնում գաւառները, ի միջի այլ և այլ փաստաբանութիւնների ասում են և այն, թէ ժողովուրդը հաւատ չունի դէպի ժամանակակից բժշկականութիւնը, չէ դիմում բժիշկներին, այլ գերակշռութիւն է տալիս իր սափրիչներին ու վիրաբոյժներին։ Այսպիսի պատճառաբանութիւն ես կարդացել եմ նոյն իսկ մամուլի մէջ։ Սակայն Անիի մէջ իմ տեսած իրականութիւնը իրաւունք է տալիս ինձ բողոքելու այս մեղադրանքի դէմ։ Դա ճիշդ չէ։ Կանոնաւոր դրված, ամենքին մատչելի բժշկութիւնից գիւղացին չի փախչի։ Ընդհակառակն, ինքն է նրան որոնում։ Բուրդ կինը 5—10 վերստ հեռաւորութիւնից ձի է հեծնում և գալիս տիկին Մառի մօտ։ Ճանապարհորդելով Անիի շրջականներում, ես շատ անգամ եմ տեսել այդպիսի ուխտագնացութիւն դէպի ժամանակակից գիտութիւնը։ Եւ տեսնելով Անիի դռներով ներս մտնող ախտաժէտների բազմութիւնը, ես ասում էի ինձ. «ինչե՜ր չէ կարող անել նոյն իսկ անհատը այսպիսի մի թշուառ ժողովրդի մէջ»։

Անհատներին չը պէտք է միանգամայն արհամարհել։ Ահա անհատներ են Մառ ամուսինները։ Բայց նրանք իրանց գործունէութեամբ այս ամառ որքան բարերար ազդեցութիւն են թողել Անիի շրջակայ ժողովրդի վրա։ Պ. Մառ խաղաղ աշխատանքի մէջ միացրել է այն երկու ժողովուրդները, որոնք Նախիջևանի և Երևանի կողմերում արիւնահեղութիւնների և հրդեհումների վրա են սպառում իրանց եռանդը։ Պեղումների վրա աշխատողները գլխաւորապէս հայ գիւղացիներ են, բայց կան և թուրքեր։ Պէտք է տեսնել գիտնականի բարեացակամ, մեղմ վերաբերմունքը դէպի այդ մշակները, պէտք է տեսնել, թէ ինչպիսի համբերողութեամբ, անկողմնապահութեամբ է նա շտկում գիւղական կոպտութիւնից առաջացած ընդհարումները, անհամաձայնութիւնները, խարեբայական շահատակութիւնները, և դուք կը համոզվէք, որ այդ դասերը զուր չեն անցնի խաւար բազմութեան համար։ Իսկ տիկին Մառը հաւասար ուշադրութեամբ վերաբերվելով ամեն դիրքի, հասակի և ցեղի հիւանդներին, ցոյց է տալիս, թէ ինչպէս գիտութիւնը, քաղաքակրթութիւնը պիտի նուաճեն մարդկանց սրտերը, պիտի եղբայրացնեն նրանց հասարակաց երջանկութեան համար։

Անհատները հարկաւոր են իբրև լուսատու երեւոյթներ, որոնք մտածում են ժողովրդի վրա բունացած խաւարի թագաւորութեան մէջ և պղտում են, գոնէ փոքրիկ ու նեղ հօրիզոններ են բաց անում մութից թուլացած աչքերի առջև...

Ինձ վրա անասելի մխիթարական տպաւորութիւն գործեցին Անիի շրջակայ աշխարհում գործող մի քանի անհատ երիտասարդներ։ Դրանք նոյն գիւղերի որդիներն են, ուսում են ստացել, թէև ոչ մեծ ուսում, նստել են իրանց տանը և իրանց ժողովրդի համար կուլտուրական գործեր են կատարում։ Ես անձամբ բախտ ունեցայ ծանօթանալու Ծալա, Արագի և Ղըզլավանք գիւղերի մի քանի երիտասարդների հետ, խօսեցի, մխիթարվեցայ, խրախուսեցի։ Աչքի է ընկնում մանաւանդ Ծալա գիւղը. Նա հարուստ է, մեծ է և շրջականների համար առևտրական մի կենտրոն է, բայց կարող է և մտաւոր կենտրոն դառնալ։ Այս տարի երիտասարդութիւնը այդ գիւղում թատրոնական ներկայացում է տուել։ Կազմվել է գրասէրների մի շրջան, որ հաւաքական ոյժերով գրքեր է բերել տալիս. գիւղում արդէն բաւական մեծ քանակութեամբ գրքեր կան։ Առաջադիմական շարժման նպաստում է գիւղի երիտասարդ քահանան, որ էջմիածնի Ճեմարանից է։ Զարմանալի հաճելի էր ինձ այն խօսակցութիւնը, որ ունեցայ ծալացի երիտասարդների հետ։ Որքան լաւատեղեկութիւն։ Լրագիրներ և գրքեր կարդացող մարդիկ, նրանք դատում են, առողջ թափանցում են հարցերի խորքը։

Ահա այսպէս պիտի գիւղացին դուրս գայ իր ներկայ դրութիւնից, այսպէս պիտի մտնէ գործող մարդկութեան շարքերը։

Եւ ի՜նչ ահագին ասպարէզ կայ Շիրակի գիւղերում վառված այդ փոքրիկ ու համեստ ճրագների առաջ։

Ամեն տեղ է հայ գիւղացին աչք ծագում իր յետամնացութեամբ, իր անօգնականութեամբ։ Բայց Շիրակի այս մասում հայ գիւղացու այդ դրութիւնը կարծէք աւելի խիստ, աւելի յուսահատական կերպարանք ունի։

Ամենից առաջ և ամենից հզօր ներգործում է բնութիւնը։ Մի զով, կանաչ լեռնադաշտ, որի վր ապրողը հնարաւորութիւն է գտնում գոյութեան կռիւը մի երկրագործութեան և անասնապահութեան միջոցով մղելու։ Տնտեսական ուրիշ գործօններ չը կան։ Ուժասպառ հողը միայն գարու ցորենի ցածրիկ ու նօսր արտեր է տալիս։ Անասնապահութիւնը խեղդված է սակաւահողութեան պատճառով, և բացի դրանից, տարափոխիկ հիւանդութիւնները ամեն տարի անասունների մեծ ջարդ են առաջացնում։ Մարդը բնութեան ստրուկն է, վերցնում է միայն այն, ինչ թոյլ է տալիս այդ ամենակարող տէրը։ Նուաճել բնութիւնը, աշխատակից հանդիսանալ նրան մի ուժկու ձեռնարկով, խելացի ոգով—Շիրակը այսպիսի բան չունի։ Նահապետական բաւական պրիմիտիվ կուլտուրա է նրա ունեցածը, ինչ տուել են պապերը։ Ո՛չ հողի պարարտացում ո՛չ ջրանցքներ՝ հողերը կենդանացնելու համար, ոչ անասունների տեսակի ազնուացում...

Տարվայ մի խոշոր մասը, երբ ձմեռ է, գիւղացին պարապ ու անգործ ընկած է իր օդաներում։ Նա արհեստներ չունի, նրա տունը միայն իր սեփական գործածութեան համար կոպիտ գործուածքներ է պատրաստում։ Ազգաբնակութեան մի ժամանակ օգուտներ տալիս էր սայլապանութիւնը, այդ էլ համարեա բոլորովին սպանել է երկաթուղին։

Եւ այս բոլոր պատճառներով Շիրակի գիւղացին աղքատ է, անասելի աղքատ։ Ապշեցնում է գիւղերի մէջ տիրող մերկութիւնը։ Մի խաղաղ ժողովուրդ, որ թիւրքական տիրապետութեան տակ ճնշվել ու անշարժացել է և այժմ էլ դեռ չէ կարողանում ոյժ ձեռ բերել իր վաղեմի դրութիւնից գոնէ մի քայլ առաջ գնալու համար։

Նայելով ներկայ ազգաբնակութեան, աւելի հիանում, ապշում ես Անիի վրա։ Մի այնպիսի վատահ ու անօգնական ժողովրդի մէջ այնպիսի մի վեհ ու չքնաղ յիշատակարան։ Նոյն այս ժողովուրդն էր, որ շինեց զարդարեց Անին։ Չես հաւատում։ Հաւատդ չէ գալիս որ բնութիւնը՝ գեղեցկութիւնը այնքան հուժկու թափով նուաճած անեցու ցեղակիցներն ու հեռաւոր ժառանգներն են Շիրակի այժմեան գիւղացիները...

Այո՛, Արեւելքի բախտը այնպէս է եղել։ Ծաղկել, բարձրանալ, յանկարծ վայր ընկնել, դժբախտանալ, անապատ դառնալ և նորից ու նորից բարձրանալու ջանքեր անել։

Այժմ էլ անապատ։ Բայց բարձրանալու ջանքեր նկատվում են։ Թո՛ղ բազմանայ գիւղական գործող երիտասարդութիւնը...

Լէօ

Մայրաքաղաքի հրէական հասարակութիւնը, ասում է «Бирж. Вѣд.» լրագիրը, ստացել է ամենայուզիչ լուրեր Կերչից։ Ասում են, որ բազմաթիւ խաղաղ հրէայ ընտանիքներ թողնում են Կերչ քաղաքը և փախչում։ Երեք օր տիրում է մայրաքաղաքների հրէաների մէջ ճնշող, հոգեմաշ տրամադրութիւն։

—

«Р. Вѣд.» լրագիրը հաղորդում է, որ Մօսկվայում օգ. 5-ին հետևեալ հեռագիրն է ստացվել Լօնդօնից. «խաղաղութիւնը կամ անյապաղ կը ստորագրվի, կամ բանակցութիւններն իսկոյն կընդհատվեն»։

—

Լեռնային ինստիտուտի ընդունելութիւնները Պետերբուրգում օգոստոսի 1-ին արդէն վերջացան։ Մտնելու ցանկութիւն յայտնողների թիւը 500 է, սակայն իսկապէս ազատ տեղերը միայն 30 են։ Բացի դրանից՝ մինիստրի կարգադրութեամբ, կարելի է ընդունել 40 հոգի էլ։

—

«Бирж. Вѣд.» լրագիրը տեղեկացել է, որ եկեղեցական համագումար ժողով կազմելու խնդիրը կը յանձնվի Պետական Դումայի քննութեանը նոյն իսկ առաջին օրէնսդրական նստաշրջանին։

—

«Русь» լրագիրը լսել է, որ վճռված է ծովային մինիստրութեան ծառայողների մէջ բաւական խոշոր կրճատումներ անել, որովհետև նաւատորմն արդէն բանականաչափ պակասել է։ Պէտք է պաշտօնից հրաժարեցնեն I կարգի նաւապետներից ամենահասակաւորները։

—

«Русь»-ին գրում են հետևեալը. «Պետրօկովի նահանգապետի մօտ առանձին յանձնարարութիւնների պաշտօնեան, ինչպէս երևաց, ժամանակիր աշխատանքներից փախած մի անձ է՝ Միխայլօվ անունով. այդ մասին մանրամասն տեղեկութիւններ են տպված «Газ. Польс.» լրագրում։ Այդ Միխայլօվն սպանել է Լիբլինսկի կալեոնի պալատի պաշտօնեայ Կօստիլյօվին և այնպէս այլանդակել նրա դէմքը, որ ոչ ոք չէ կարողացել նրան ճանաչել։ Միխայլօվը վերցրել է Կօստիլօվի թղթերը և նրա անունով գնացել մտել է Պետրօկովի նահանգապետի մօտ իբր դիւանի կառավարիչ»։

—

Ստացանք «Լացող Աշուղ» նոր գրքոյկը, Պերճ Գալֆէճեանի։ Գրքոյկը տպված է Վիէննայում, ունի 37 փոքրադիր երես և արժէ 10 կօպէկ։

—

Երևանից հեռագրում են «Т. Л.»-ին օգոստոսի 9-ից. «Նորին Կայսերական Բարձրութիւն պրինց Լուի Նապօլէօնը այսօր մեկնում է Սուրմալուի գաւառը, ծանօթանալու տեղական ազգաբնակութեան կարիքների հետ։ Նահանգում ամեն ինչ խաղաղ է»։

—

Ինչպէս հաղորդում են, Գօոու գաւառի Երթացմինդա գիւղում ազնուականների և գիւղացիների մէջ համաձայնութիւն է կայացել հողատէրերի վճարելու բերքի $1/2$ մասը կամ բերքով, կամ դրամով։ Սակայն ազնուական Զաւրօվը չէ համաձայնվել գիւղացիների այդ որոշման հետ, այդ պատճառով նրան ենթարկել են ընդհանուր բօյկօտի։

—

Գանձակից հաղորդում են «Кавказъ»-ին, որ յուլիսի 30-ին Պարսկաստանից 10-ից աւելի աւազակներ անցնում են սահմանը, մտնում Գանձակի նահանգը և յարձակվում ստրկանական պահակի վրա. սպանել են մի պահապանի և խլել 3 ձի։ Յետոյ նրանք ճանապարհին կողոպտել են մի քանի գիւղեր, քշել-տարել նրանց անասունները։ Տեղական ուշադրիկ պրիստաւը և կազակների հարիւրեակի հրամանատարը, տեղեկութիւն ստանալով անցած-դարձածի մասին, ընկան աւազակների ետևից և, երկար հրացանաձգութեան բռնվելով, յետ խլեցին բոլոր կողոպտվածները։ Աւազակները փախան անց կացան Երասխը։

—

Թարթառից գրում են «Кавк.» պաշտօնական լրագրին հետևեալը. «Ատչէնի ձորում վաղուց արդէն գործում է մի աւազակախումբ, 17 հոգուց բաղկացած։ Ներկայումս նոյն ձորում աւազակութեամբ է զբաղվում մի փախստական Իսմայիլբէկլու գիւղից՝ Ալի-Հուսէյն բէկ, որ պատկանում էր յայտնի Բէյբութ-բէկ աւազակի խմբին։ Զը նայելով ձեռք առնված եղանակների միջոցներին, մինչև այժմ դեռ չէ աջողվել ձերբակալել Ալի-Հուսէյնին և իմանալ միւս աւազակների ով լինելը, որովհետև տեղական ազգաբնակութեան մի մասը պահպանում է այդ աւազակներին, իսկ միւս մի մասը, վախենալով պաշտպանների ու աւազակների վրէժխնդրութիւնից, չէ յանդգնում տեղեկութիւններ տալ ոստիկանութեանն աւազակների մասին»։

—

ԵՐԾԻԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Ամանաշէնում (Նորքում) ի նշան ներկայիս ընդհանուր ուրախութեան օգոստոսի 7-ին տեղի ունեցաւ ձրի երեկոյթ-պարահանդէս։ Ներկայ էր մեծ թւով ժողովուրդ։ Պարահանդէսը առաջին անգամը լինելով լաւ տպաւորութիւն թողեց, ամենքը հեռացան գոհ սրտով։

—

ՄԱՆԳԼԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Կալուածական և դպրոցական հարցերի լուծումը այստեղ էլ մեծ ուրախութիւն պատճառեց։ Կիրակի օր, օգոստոսի 7-ին, Մանգլիսի հայոց եկեղեցում պատարագից յետոյ, կատարվեց կայսերական մաղթանք։ Հասարակութիւնից հաւաքած նուէրներով մատաղ էին արել, որ բաժանվեց եկեղեցում ներկայ եղողներին, այստեղի հայ զինուորներին և հայ գիւղացիներին։ Շնորհաւորութեան և խնդակցութեան հեռագիր ուղարկվեց Վեհափառ Կաթողիկոսին։ Ուրախութիւնը ընդհանուր է, անկեղծ Հայութեան տօնն է կատարվում։

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ հաղորդում են. «Այսօր, օգոստոսի 3-ին, այստեղի պարսից հիւպատոս Միրզա-Ալի-Մահմէդ խանը հետևեալ հեռագիրն ուղարկեց Թէհրան, արտաքին գործերի մինիստր Մուշիր-Դօվլէյին.—«Այսօր պարսկա-հպատակ հայերը երախտագիտութեամբ և պարսկական դրօշակներով եկան հիւպատոսարան շնորհաւորելու Շահնշահի ծննդեան տարեդարձը և արտայայտելով իրանց ամենահպատակային զգացումները՝ խնդրեցին, որ իրանց սրտագին շնորհաւորութիւնները արկանվեն կայսերական գահի պատուանդանի առաջ։»

—

Դուշէթից հեռագրում են «Т. Л.» լրագրին հետևեալը. «Օգոստոսի 3-ին գիւղացիների հազարնոց ամբոխը Դուշէթի գաւառի Մչադիջվարի գիւղից մտադիր էր յարձակվել գործելու իշխան Մուխրանսկու կալուածի վրա։ Կազակները ցրեցին ամբոխին. սպանվեցին և վիրաւորվեցին մօտ 20 գիւղացի։ Թիֆլիսի նահանգական դատարանի պրօկուրօրի հրամանով դիպվածի վայրն շտապեց պրօկուրօրի օգնականը՝ գործը քննելու համար։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Թէհրանից հեռագրում են գերմանական «Berl. Tageb.» լրագրին, որ Պարսկաստանի Քերման քաղաքում ծագել են ժողովրդական խռովութիւններ։ Այնտեղի մահմեդական ազգաբնակութեանը իր քարոզներով գրգռում է նշանաւոր մօլլա Մահմեդ Ռիւզանը Քերմանի ոչ մահմեդականների դէմ։ Կառավարութիւնը մի շարք միջոցներ է ձեռք առել այդ խռովութիւնների առաջն առնելու համար, որ և դրական հետևանք է ունեցել։ Պարսից կառավարութիւնը վերոյիշեալ մօլլային քշել է Մեշեդ։

—Նորերս մեռել է Եգիպտոսի մեծ մուֆթին՝ Մուհամեդ Աբդուն, որ 1898 թւից Եգիպտոսի շէյխ-ուլ-իսլամն էր և համարվում էր մահմեդական աշխարհի նշանաւոր փիլիսոփաներից մէկը։ Աբդուն աշխատում էր գիտութիւնը հաշտեցնել մահմեդական կրօնի հետ և իսլամի ամենանշանաւոր հեղինակութիւններից մէկն էր, որ մեծ ազդեցութիւն ունէր նաև քաղաքական հարցերի վրա։ Նա մեռաւ Ռամլէ քաղաքում, 58 տարեկան հասակում։

—Գերմանական «Frank. Ztg.» օրաթերթին հաղորդում են, որ ֆրանսիական կառավարութիւնը որոշել է լոյս ընծայել Ղուրանը մի նոր, գիտնական հրատարակութեամբ։ Այդ որոշման շնոր են նպաստել այն գիտնականները, որոնք այս տարի, ինչպէս արդէն յայտնի է «Մշակ»-ին, մասնակցում էին Ալժիրում արևելագէտների միջազգային կօնգրէսին։

—Նիւ-Եօրքի «Forum» պատկերազարդ հանդէսում Մարի Միլլս Պատրիկը մեծ գովասանքներով է խօսում թիւրք կանանց մասին։ Վերոյիշեալ կին հեղինակի կարծիքով թիւրք կանայք ոչ միայն հրաշալի տնտեսուհիներ են, այլ և կարողանում են մեծ աջողութեամբ տանել առևտրական նշանաւոր տների և բանկերի գործերը։ Շատ անգամ նրանք մեծ ազդեցութիւն են գործ դնում ֆինանսական դանազան օպերացիաների ժամանակ։ Բայց թիւրք կանայք աչքի են ընկնում նաև գրականութեան և գիտութեան մէջ։ Իբրև բժշկուհիներ նրանք գնահատելի ծառայութիւններ են մատուցանում հիւանդանոցներում և մանուկների ապաստարաններում։ Նրանցից ոմանք նոյն իսկ իբրև գրողներ հռչակ են ստացել, օր. Նիգեար Հանումը գրել է բազմաթիւ բանաստեղծութիւններ, որոնց մէջ բաւական տաղանդ է ցոյց տուել։ Ֆիթմա Ալիէէ Նահումը իր հօր՝ Եզվեդ փաշայի տաղանդն է ժառանգել, որ թուրք նշանաւոր պատմաբան է։ Այդ գրողը լաւ համբաւ ունի թիւրքաց բարձր շրջաններում, խօսում է եւրոպական մի քանի լեզուներով օր. ֆրանսերէն, գերմաներէն և անգլիերէն։ Ամերիկացի կին գրողը ասում է, որ Կ. Պօլսի դիպլօմատիական մարմինները շատ անգամ են իրանց հիացմունքը արտայայտել, երբ նկատել են թէ թիւրք կանայք ինչպիսի կանօնաւոր տեղեկութիւններ ունեն քաղաքականութեան, գրականութեան և գեղարուեստի նշանաւոր հարցերի մասին։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

9 օգոստոսի

ԼՕՆԴՕՆ, 9 օգոստոսի։ «Թայմզ» ի Պորտսմուտի թղթակիցը հաղորդում է հեղինակաւոր աղբիւրից ստացած հետևեալ տեղեկութիւնը. «միջնորդութիւն չի լինի. Րուզվէլտը չի խառնվում այն անհամաձայնութեան մէջ, որ ծագել է Ռուսաստանի և Եապօնիայի մէջ։ Րօզէնի հետ խորհրդակցութեան ժամանակ նա չառաջարկեց իր միջնորդութիւնը։ Րուզվէլտը չը դիմեց չէզօք պետութիւններին իրան պաշտպանելու այն հարցի համար, որը և ինքը չէր մտածում բարձրացնելու։ Րուզվէլտը բարօն Րօզէնի միջնորդութեամբ ոչ մի բան չը հաղորդեց ռուսաց կառավարութեան։ Բայց Րուզվէլտը այն միտքը յայտնեց, որ հնարաւոր է ընդունակ և անաչառ մարդկանցից մի յանձնաժողով կազմել վարձատրութեան հարցը քննելու համար։ Սախալինի մասին խօսք չեղաւ։ Բարօն Րօզէնը հաղորդեց Վիտտէին Րուզվէլտի հետ ունեցած խօսակցութեան բովանդակութիւնը, բայց նա այդ բանը չը հաղորդեց կառավարութեան։ Իսկ այն հարցին. թէ արդեօք Ռուսաստանի բռնած դիրքը վարձատրութեան վերաբերմամբ կարող է որ և է պատճառների ազդեցութեան տակ փոխվել, թղթակցի խօսակիցը պատասխանեց, որ այդ օրինակ բան չէ պատահել և չի էլ կարող կատարվել այնպիսի բան, որ կարողանար մեր հայեացքների մէջ փոփոխութիւն մտցնել»։

ՊՕՐՏՍՄՈՒՏ, 9 օգոստոսի։ Թղթակիցների մեծամասնութիւնը հաղորդում է, որ բանակցութիւնների ընթացումը անխուսափելի է համարվում։ Վիտտէն յայտնեց ժուռնալիստներին, որ կօնֆէրենցիայի հետևանքը կը պարզվի այսօր կամ վաղը։

ՊԱՐԻԶ, 9 օգոստոսի։ «Ժուռնալ»-ի Տօկիօյի թղթակիցը հաղորդում է, որ մեծամասնութիւնը ենթադրում է թէ շուտով կը լսվի նոր ճակատամարտի լուրը Մանջուրիայում։

ՍԱՐԱՏՕՎ, 9 օգոստոսի։ «Սարատովեան օրաթերթը» հաղորդում է, որ պօստ-հեռագրատան աստիճանաւորներից ութ հոգի Տիխորեցկի կայարանում մի գաղտնի ընկերութիւն են կազմել գողանալու պօսիլկաները և անցնող պօստը։ Մինչև ձերբակալվելը նրանք գողացել են մօտ 5000 րուբլու իրեղէններ և փող։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 9 օգոստոսի։ Զինուորական գլխաւոր դատարանում քննվեց Ֆինլանդացի Կարլ Պրօկօպէի գործը, որ սպանել էր Վիբօրգի բերդապահ ժանդարմիական զօրքի ենթագնդապետին և դատապարտվել Պետերբուրգի զինուորական-նահանգական դատարանի կողմից կախաղանի։ Վճռաբէկ գանգատը պաշտպանում էր երդուեալ հաւատարմատարի օգնականը Տրախտերովը։ Գլխաւոր դատախազ Բիկօվի օգնականի որոշման համաձայն, այդ գանգատը չէր յարգվել։ Զինուորական գլխաւոր դատարանում օգոստոսի 9-ին ազնուական Կուլիկօվսկու վճռաբէկ գանգատով նշանակված գործը, որին Մօսկվայի զինուորական-նահանգական դատարանը դատապարտել մահվան պատժի կախաղանի միջոցով քաղաքապետ գրաֆ Շուվալովին սպանելու համար, յետաձգվեց մինչև օգոստոսի 11-ը։

ԲԵԼԳՐԱԴ, 9 օգոստոսի։ Մարգասի մօտ արիւնալի ընդհարում տեղի ունեցաւ բօլգարական և սերբիական աւազակային խմբերի մէջ։ Կռիւը երեք ժամ տևեց։ Բօլգարները նահանջեցին, 30 հոգի կորցնելով։

ԻՕՀԱՆՆԷՍԲՈՒՐԳ, 8 օգոստոսի։ Այստեղ երկիւղ են կրում բազուտոսների ընդհանուր ապստամբութիւնից։ Պատճառը համարվում է այն վէճը, որ ծագել է մեռած առաջնորդ Լեւերօտից յետոյ ժառանգութեան հարցի առթիւ։ Զինկուշների թիւը 50,000 է։ Դրութիւնը լուրջ է։

ՍՕՖԻԱ, 8 օգոստոսի (սեփ. թղթակցից)։ Կ. Պօլսի սերբիական դեսպան Սիմիչը Բ. Դռան յանձնել է մի յայտագիր, որի մէջ ցոյց է տալիս Հին-Սերբիայում սերբիական ազգաբնակութեան յուսահատ դրութիւնը։ Սիմիչը շօշափում է նորակազմ ալբանական լիգայի գործունէութիւնը, որ ճիւղաւորվել և պաշտպանվում է նրա դաւանակիցներից և աւստրիական պրապագանդայից։ Լիգայի նպատակն է ոչնչացնել սերբերին։

ԿՐԵՄԵՆՉՈՒԳ, 9 օգոստոսի։ Հրդեհը ոչընչացրել է մի շարք մեծաքանակ առևտրի մագազիններ։ Վնասը 120,000 րուբլի է։ Այրված մագազինները ապահովագրված են զանազան ընկերութիւններում։

ՎԻԼՆԱ, 9 օգոստոսի։ Մահվան պատժի դատապարտված Իզրայիլ Պերսինը վճռաբեկ գանգատ է ներկայացրել։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ, 9 օգոստոսի։ Լուրերի համաձայն Վենեցուելան Եւրոպայում պատուիրել է երկու միլիօն դօլլարի ականանաւեր, թնդանօթներ և պատերազմական ուրիշ իրեր։ Հասարակապետութիւնը մինչև այժմ մի այդպիսի գումար դեռ ևս չէ ծախսել պատերազմական կարիքների համար։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ, «Տրիբունը» Կարակասից եկած մի ամերիկացու խօսքերի համաձայն ասում է, իբր թէ նախագահ Կաստրօն յայտնել է նրան, որ մտադրութիւն կայ պատերազմ մղել Միացեալ-Նահանգների հետ։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 9 օգոստոսի։ Ձերբակալված են մի խումբ հայեր։ Երկիւղ են կրում սպանութեան փորձից սուլթանի գահի վրա բարձրանալու տօնի օրը։ Հայերը աղէտից վախենալով ազդեցիկ եւրոպացիների պաշտպանութիւնն են խնդրում։ Ընդհանուր կարծիքի համաձայն, սպանութեան փորձի քննութիւնը անկանօն է կատարվել և իսկական մեղաւորների գործը քնեցրված է։

ՌԻԳԱ, 9 օգոստոսի։ Գիշերը սպանվեց 8 գնդակներով մի գօրօդօվօյ։ Գնդակ արձակողները անյայտացան։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ, 9 օգոստոսի։ Լրագիրները հրատարակել են ռուս լիազօրների պաշտօնական ցուցումները բանակցութիւնների դրութեան մասին. «Մենք չենք կարծում, որ ներկայ դրութեան հետևանքը, որ մի քիչ ձգձգված է, խաղաղութեան կնքելը կը լինի։ Եապօնական պայմանները ստորացուցիչ են։ Մենք զիջումներ արինք. գուցէ, (մեզ էլ այդպէս է թւում որ) եապօնացիները փորձում են գործը ձգձգել. Այժմ նրանք մեզ առաջարկում են փոփոխութիւններ մտցնելու և արձանագրութիւնների բնագիրներում։ Պահանջվում է արձանագրութիւնների արտագրութիւնը և հետևապէս հազիւ թէ հնարաւոր լինի երեքշաբթի օրը գործը վերջացնել և մինչև այդ ժամանակը, մենք ի հարկէ, չենք կարող ասել, որ ամեն յոյս բոլորովին կորել է, բայց այդ յոյսը այնքան քիչ է, որ կարելի է կորած համարել։ Ինչպէս առաջ, այնպէս էլ այժմ մենք համոզված ենք, որ Ռուսաստանի համար խաղաղութիւնը այնպայման անհրաժեշտ է, բայց եապօնացիների ագահութիւնը և յամառութիւնը կարող է այն հետևանքը ունենալ, որ անհրաժեշտ լինի պատերազմի շարունակութիւնը։ Մենք որոշապէս հերքում ենք, որ նախագահ Րուզվէլտը առաջարկել է միջնորդ դատարանի քննութիւն, և իբր թէ մենք ստացել ենք ուրիշ հրահանգներ, բացի նրանցից, որոնք մենք ստացել ենք Պետերբուրգում։ Րուզվէլտը Ռուսաստանին խորհուրդ է տուել զիջել Սախալինը պատերազմական վարձատրութեան գումարով։

ՊՕՐՏՍՄՈՒՏ, 8 օգոստոսի։ Վճռված է նիստը յետաձգել մինչև առաւօտ ի նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ քարտուղարները դեռ ևս չեն կազմել արձանագրութիւնները։

ՍՕՖԻԱ, (Սեփ. թղթակցից)։ Ջմիւռնիայում կատարված մանրամասն քննութիւնը պարզել է, որ դաւադրութեան ընդարձակ նախագծով սպանութեան նպատակով, յարձակումը պէտք է լինէր գեներալ-նահանգապետի տան, երկաթուղու երկու կայարանների, օտտօմանեան բանկի և գազային գործարանի վրա։ Սեպտեմբերի 14-ին, Սուլթանի գահակալութեան տօնի առթիւ գեներալ-նահանգապետին պէտք է մատուցանէին մի պատէ ժամացոյց, որի մէջ թագնված պէտք է լինէր դժոխային մեքենան։ Մեխանիզմի պայթիւնը պէտք է ազդանշանի տեղ ծառայէր, որից յետոյ պէտք է դիմէին վերոյիշեալ շինութիւնները ռումբերով կործանելու։ Մինչև այժմ բռնել են 115 ռումբ, երեք դժոխային մեքենայ և բաւական դինամիտ։ Դաւադրութիւնը ճիւղաւորութիւններ ունի Կ. Պօլսում և Սալօնիկում։

10 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեներալ-ադյուտանտ փոխծովակալ Դուբասով իր միջնորդութեամբ, արձակվում է ծովային տեխնիկական կոմիտէի նախագահութեան պաշտօնից, պահպանելով գեներալ-ադյուտանտի կոչումը։—Հեռաւոր Արեւելքից պաշտօնական տեղեկութիւններ, օգոստոսի 9-ից չեն ստացվել։ Մոսկվայի գեներալ-նահանգապետ գեներալ ադյուտանտ Դուրնովօն Նորին Մեծութեան Մոսկվայի բնակիչներից օգոստոսի 7-ին տուած հեռագրին Պետական Դումայի հիմնարկութեան վերաբերմամբ Բարձրագոյն մանիֆէստի առիթով, բաղդ է ունեցել Նորին Մեծութենից 8 օգոստոսի ստանալ պատասխան հետեւեալ բովանդակութեամբ. «Հաղորդեցէք Մոսկվային, որ ես սրտանց զգացված եմ արտայայտած զգացմունքների համար։ Թող Տէրը լսէ ուսների աղօթքը և օրհնէ Նրանց աշխատանքը Պետական Դումայում»։ Մոսկվայի գեներալ-նահանգապետի հեռագիրը ունէր հետեւեալ բովանդակութիւնը»։ Այսօր հին Կրեմլում և բոլոր տաճարներում մաղթանքներ կատարվեցին Պետական Դումայի հիմնարկութեան մասին Ձեր Կայսերական Մեծութեան Բարձրագոյն մանիֆէստի առթիւ։ Ներկայ պատմական բոպէի մեծութեան պայծառ գիտակցութեամբ Մոսկվան յարկանում է առ ոտս Ձեր, Ինքնակալ Տէր, իր անսահման շնորհակալութեան ամենախորին զգացմունքները, ազգաբնակութեան մեծ օրէնսդրական ակտի շնորհման համար։ Գեներալ-ադյուտանտ Դուրնովօ։

Լրագրական տեղեկութիւնների համաձայն, Ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ այժմ մշակվում է օրէնսդրական մի նախագիծ, որ վերաբերում է զանազան հասարակական խմբերի դաշնակցութիւններ կազմելու իրաւունքին և ժողովներ կազմելու իրաւունքին և ժողովներ կազմելու այս կամ այն, պետական բնաւորութիւն ունեցող հարցեր քննելու համար։

Օրէնսդրական նախագիծը պէտք է ունենայ առանձին նշանակութիւն, ի նկատի առնելով փետրվարի 18-ի Բարձրագոյն ուկազը. մի կողմից ի նկատի առնելով Պետական Դումայի անդամների առաջիկայ ընտրութիւնը, միւս կողմից ենթադրվում է, որ հիմք օրէնսդրական նախագծի, ընդունել պրուսական օրէնքը, որ սահմանում է գրաւոր յայտարարական սիստեմ։ Սեպտեմբերին մինիստրութիւնը կը ներկայացնէ օրէնսդրական նախագիծը պետական խորհրդի քննութեան։ Նոյեմբեր ամսին ընտրողական պայքարի սկզբին սպասվում է Նրա հրատարակութիւնը։ Իսկ ընտրութիւնները պետական Դումայի համար կը կատարվեն դեկտեմբերին։ Ավստրիայից ստացված Բուլղարի ծածկանշ հեռագրի հիման վրա հիւսիսային ամերիկական դեսպանը օ- [illegible]

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ [illegible] 50,000 ռուբլի [illegible]

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ, 9 օգոստոսի։ [illegible]

ՓՈՐՑՄՈՒԹ, 9 օգոստոսի։ [illegible] Նելսոն երէկ, «Խորինգէմ» հիւրանոցում գաղտնի խորհրդակցութիւն ունեցաւ, որին ներկայ էին նաև երկու անյայտ անձինք։ Ասում են, որ կոնֆերենցիայի նիստը հաւանօրէն մի անգամ էլ կը յետաձգվի։ Լուրերին նայելով, նիստի յետաձգման իսկական պատճառը այն է, որ Վիտտէն դեռ ևս պատասխան չէ ստացել Պետերբուրգ ուղարկած իր վերջին դեկուցման մասին։ Հաւաստացնում են, որ Րուզվէլտի անձնական ներկայացուցիչը այսօր խորհրդակցել է լիազօրների հետ։

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ, 3 օգոստ.։ «Նիւ-Եորք-Թայմզ»-ը հրատարակում է Օստերբէյից ստացած այն հեռագիրը, որ հաղորդում է, թէ այսօր կը յայտարարվի եապոնացիների պիջումները։

ԳՈՒՆՋԺՈՒԼԻՆ, 9 օգոստոսի, (սեփ. թղթակցից)։ Օգոստոսի 7-ին ձախ թևի պահապան գծի վրա եապոնացիները աննշան հրացանաձգութիւն սկսեցին։ Նկատվել են մի քանի սպանվածներ և վիրաւորվածներ։ Ծանապարհների դրութիւնը դժուարացնում է շարժումը։ Լուրերին նայելով, եապոնացիները սպասում են 1905 և 1906 թւականների հաւաքած զօրքի գալստեանը։

ԽԱՐԲԻՆ, 8 օգոստոսի (սեփական թղթակց.)։ Երկաթուղու հարաւային մասի կայարաններում զօրքի պաշարներէը ծածածկած շինութիւնների բացակայութեան շնորհիւ պահվում էին հակերի մէջ բաց տեղերում։ Գլխաւոր հրամանատարի հրամանով հակերը երեք օրվայ ընթացքում փոխադրեցին ուրիշ տեղեր։ Բոլոր փտածները այրել են։ Տեղը դեզինֆեկցիայի ենթարկված։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ «Русь»-ին հաղորդում են, որ իբր թէ առաջիկայ տարվանից օդիի առևտուրը գանձարանից անցնում է մասնաւոր առեւտրականներին։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԽՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թ Ա Ւ Ր Ի Զ Ի

Լիլաւա թաղի երկսեռ դպրոցի համար հարկաւոր են ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ և ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐ հետեւեալ առարկաների համար՝ բնագիտութիւն, մաթեմատիկա, պատմութիւն և ռուսաց լեզու։ Դիմել Յար. Մէլիքեանին, «Մշակի» խմբագրութիւն։ (ա. օ.) 2—3

ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐ ԿՐՕՆԻ

Ցատկապէս պատրաստած պետական դպրոցների համար, (Թոյլատրված հոգևոր և ուսումնարանական վարչութիւններից) աշխատասիրութիւն Եզնիկ աւագ քհ. Երզնկեանի։

I. Առաջին գրքոյկ, պատրաստական դասարանների համար «Գլխաւոր աղօթքները (իրանց բացատրութիւններով) և տօների համառօտ պատմութիւնները 5-դ տպ. գինն է 20 կոպէկ։

II. Երկրորդ գրքոյկ. «Հին-ուխտ» (30 դասերի վերածած, ուսուցչի կրօնական—բարոյական զրոյցներով հանդերձ) 3-դ տպ. գինն է 30 կոպէկ։

III. Երրորդ գրքոյկ. «Նոր-ուխտ» (32 դասերի վերածած, ուսուցչի կրօնական—բարոյական զրոյցներով հանդերձ) գինն 30 կոպէկ։

Գրավաճառների և ուսուցիչների համար 30% զիջում, առանց ճանապարհածախքի։ Դիմել՝ Тифлисъ, прот. Езнику Ерзинкянцъ կամ Тифлисъ, Центральный книжній магазинъ.
(ե.ն.զ) 7—25

ԻՄ ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՄԲ ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ

Կ Ր Օ Ն Ի
ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ
(Թոյլատրած հոգևոր իշխանութիւնից)

I ուսուցչաց համար.

1. Ուղեցոյց Հին-ուխտի . . . 15—7
2. Ուղեցոյց Նոր-ուխտի . . . 2— 5
3. Ուսուցումն քրիստ. կրօնի Դ. հատոր 1—50
4. Ուսուցումն քրիստ. կրօնի Ե. հատոր — 50
5. Մի քանի խօսք հայ կրօնուսոյցներին — 10

II աշակերտաց համար

6. Դասատետր կրօնի Ա. տարի (11 տիպ)— 25
7. Դասատետր կրօնի Բ. տարի (10 տիպ)— 20
8. Դասատետր կրօնի Գ. տարի (8 տիպ)— 30
9. Սրբազան պատմ. Հին-ուխտի (6 տիպ)— 33
10. Սրբազան պատմ. Նոր-ուխտի (5 տիպ)— 40
11. Գործք առաքելոց . . . — 40

Կարելի է դիմել.
1. Ինձ—Тифлисъ, Коммерческое училище.
2. » Книжн. магаз. Гуттенбергъ.
3. » Центральная книжн. торг.

Ինձ դիմողները ստանում են. 1) Ուսուցչաց դասագրքերի համար 35%, 2) իսկ աշակերտաց՝ 20% զեղչ (Ա. տարին 25%) Աղքատ դպրոցներին ձրի։
Սահակ քհ. Սահակեանց
(չ. ս. կ.) 6—15

«Գ Ո Ւ Տ Տ Ե Ն Բ Ե Ր Գ»
գրախանութում վաճառվում է հետեւեալ հրատարակութիւնները.

«Փորձ» ազգային և գրական ամսագիր, առաջին տարի 10 ր., երկրորդ տարի 10 ր., երրորդ տարի 5 ր., չորրորդ տարի 3 ր., հինգերորդ տարի 2 ր.
Բանաստեղծութիւններ, Յովհ. Թումանեանի և պատկերով 3 ր.
Եղիշէի պատմութիւն Վարդանանց ըստ անձեռացեացն օրինակի 20 կ.
Ռուսահայոց գրականութիւնը սկզբից մինչև մեր օրերը, Լէօի 1 ր. 50 կ.
Ամառնային նամակներ, Շահազիզեանի 1—50
Հայի խնդիր, Պռօշեանցի 1—50 կ.
Քրիստոնէութեան արշալուսին կամ պատկերներ Ներոնի ժամանակից, Ֆարրարի, Թարգմ. ռուսերէնից Մխիթար վարդապետ 2—50 կ.
Ազատութեան մասին, Միլլի 1—20 կ.
Նոյի ագռաւը, Ասաքեալը, և Խորհրդաւոր միանձնուհի, Մուրացանի 1—50 կ.
Եղիշէի վարդապետի վասն Վարդանայ և հայոց պատերազմի և քննադատութիւնք, Փորթուգալ փաշայի 3 ր.
Համով-հոտով, Սրուանձտեանի 1—25 կ.
Խաչատուր Աբեղայի Ջուղայեցւոյ պատմութիւն պարսից, Բարգէն վարդապետ 1—25 կ.
Ոսկի բարեկամ հայ ընտանեաց, Գ. քահանայ Մանդակունի 5 ր.
Յարութիւն, Տօլստոյի, Թարգմ. Տ. Յովհաննիսեանցի 1—50 կ.։
Մարդակզմութիւն, Մելիք-Կարագէօզեանցի գինն է 60 կոպէկ։
Դիմել՝ Книжни магазинъ „Гуттенбергъ", Г. Галустянцу. 1—3

Գէորգեան ճեմարանն աւարտած
ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ
գիմնազիաներում հայոց լեզուի դասաւանդութեան յոյժ գովելի ցենզով ցանկանում է հայոց լեզու (կարելի է և կրօնի) դասեր ունենալ միջնակարգ կամ սկզբնական դպրոցներում, Դիմել Тифлисъ, Бебутовская, № 64, Арутюну Петросянъ. (հ. շ. կ.) 1—3

Ծախվում է Մի տուն.
Օլգինսկի փող. № 51 գինուորական շրջանային դատարանի մօտ։

Սրանով յայտնում եմ ի գիտութիւն «ՇԻՐԱԿ» Օրացոյցները տարածողների, որ առաջիկայ
1906 Թ. „ՇԻՐԱԿ"
օրացոյցները, վերին աստիճանի հետաքրքիր յաւելուածներով, շատ շուտով լոյս կը տեսնեն։ Ցանկացողները այժմէն իսկ կարող են ուղարկել իրանց պատուէրները՝ Александрополь, типографія „Ширакъ", Карапету Апинянъ. (չ) 1—2 Կարապետ Ափինեան

Արդէն թարգմանվում և փոխադրվում են
Гольденбергъ և Вишневскій
ժողովածու թուաբանական խնդիրների դասագրքերը հայոց դպրոցների համար։ (ա. օ) 5—5

Դպրոց եւ Պանսիօն
ՅՈՎՍ. ՄԷԼԻՔ-ՋՀԱՆԵԱՆՑԻ
Ընդունվում են գիշերօթիկ և երթևեկ աշակերտներ։ Պատրաստվում են բոլոր միջնակարգ դպրոցները մտնելու համար։ Նոյնպէս ընդունվում են գիշերօթիկ և այն աշակերտները, որոնք արդէն սովորում են միջնակարգ դպրոցներում։ Աւանդվում են ռուսերէն, հայերէն, գերմաներէն, ֆրանսերէն և լատիներէն լեզուները։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Гановская улица № 7. (7,9,11,14,16,18,21,23,25,28,30. ս. 1,4,6,8) 3—15

Հարկաւոր է
մի ցենզաւոր ուսուցիչ հմուտ հայոց և ռուսաց լեզուներին Եկատերինոդարի երկսեռ գիմնազիաների հայոց լեզուն և կրօնը դասախօսելու, 1200 րուբլի ռոճիկով։ Ցանկացողները կարող են դիմել երէցփոխ պ. Գէորգ Խոջաբաղեանին։ (ե. հ. շ.) 5—5

Ա Ս Տ Ղ Ի Կ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ձեռնարկելով մի շարք հանրամատչելի գիտական-տնտեսական. քաղաքական գրքոյկների հրատարակութեան, սրանով հրաւիրվում է հայ հեղինակների և թարգմանիչների ուշադրութիւնը։ Պայմանների և այլ խնդիրների համար դիմել՝ Баку Книгоиздательство «АСТГИК» Николаевская, д. Маркарянца, № 31. ու.ե.հ. 3—3

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Լազարեան Ճեմարանի արեւելեան լեզուաց, Մօսկուա.

Պետ. խորհրդ. Դանիէլ Գաբրիէլեան Քանանեանի մրցանակի Բարձրագոյն հաստատուած կանոնադրութեան 7.րորդ յօդուածի հիման Լազարեան Ճեմարանի մասնագիտական դասարանների Խորհուրդը իր՝ 1905 թ. Ապրիլի 5-ին կայացած նիստում վճռեց յայտարարել ի գիտութիւն մասնագէտների առաջիկայ երկու նիւթը՝ երկու մրցանակի համար, իւրաքանչիւրը՝ 1000 րուբլի։

Ա.—Հայ գաղթականութեան պատմութիւնը հանդերձ իւրաքանչիւր գաղութի պատմական տեսութեամբ՝ սկսած Հայ Արշակունիների անկումից մինչև մեր օրերը։

Բ.—Հայերի և Վրացիների քաղաքական և կուլտուրական փոխադարձ յարաբերութիւնները՝ հին ժամանակներից սկսած մինչև Վրաստանի միանալը Ռուսաստանի հետ։

Հետազօտութիւնները կարող են ներկայացուել Հայերէն կամ Ռուսերէն, Ֆրանսերէն կամ Գերմաներէն։

Լաւագոյն հետազօտութիւնը յիշեալ իւրաքանչիւր նիւթի մասին կը պարգեւատրուի Խորհրդի կողմից հազար (1000) րուբլի մրցանակով։

Եթէ առաջին կամ երկրորդ նիւթի մասին ներկայացրած հետազօտութիւններից երկուսը հաւասար արժողութիւն ունենան, Խորհուրդը կարող է բաժանել մրցանակը երկուսի հեղինակների մէջ։

Հետազօտութիւնները պէտք է ներկայացուին ոչ ուշ քան 1-ն Սեպտեմբերի 1907 թ.։
Վերատեսուչ Ճեմարանի Վս. Միլլեր
Քարտուղար Խորհրդի Ա. Խախանով
2—3

Ֆինանսների նախարարութեան իրաւասութեան տակ գտնվող
ՀԱՇՈՒԵՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնասիրական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ

Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձևով հաշուապահութիւն 4½ ամսում։

Պարապմունքի առարկաներն են.

1) Իտալական կրկնակի հաշուապահութիւն արդիւնաբերութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ, վաճառականական, բանկային, յանձնարարական, գործարանական, նաև նաւթարդիւնաբերական և նաւթագործական հաշուապահութիւն։ 2) Առևտրական թուաբանութիւն. 3) Առևտրական թղթակցութիւն։ 3) Մուրհակային և առևտրական օրէնքներ։ 5) Վայելչագրութիւն և ուղղումն ամենավատ ձեռագրի։ 6) Թուաբանութիւն համրիչի վրա։ 7) Գրելու վարժութիւն «Րէմինկտօնի» գրելու մեքենայի վրա (կամաւոր)։

Կուրսերի համար դասատուներ են հրաւիրված համալսարանական կրթութիւնով իրանց գործի մասնագէտ մարդիկ, որոնք հաստատել են իրանց պաշտօնում ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից. գեղագրութեան համար ևս հրաւիրված է մի գեղագիր նկարիչ։

Ընդունելութիւն ամեն օր ժամը 5-ից մինչև 7-ը երեկոյեան։ Պարապմունքները սկսվում են 1905 (սեպտեմբերի 15-ից պարբերական ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ 60 րուբլի վճարով ամբողջ դասընթացքի համար։

Դասընթացը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների նախարարութեան թոյլատրված ծրագրի համաձայն, ատեստատներ։

Դրանից անկախ, բացված է քիչ պատրաստութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թուաբանութեան համար։

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում Н. В. Абрамяну, Николаевская ул. № 46, ամենայն օր։ Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի։

Վերևում յիշած ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պոստի ծախս վճարելու. ԳԻՆՆ է 3 ր. 50 կոպէկ։ (հ. կ. ե.) 10—25